Romani llengua

Autor:
Data de publicació: 05-09-2021

Gitano

Gitano
gitano
gitano

rromani ?hib

Ètnia
Poble gitano

Parlants nadius

c. 3,5 milions (SIL Ethnologue)(2015)[1]

Família lingüística

Indoeuropeu

Indoirania

Indoària

Occidental[2]

Gitano

Dialectes

Romaní balcànic
Gitana bàltica
Càrpats Gitanos
Kalo finlandès
Zargari
Sinte Romani
Vlax Romaní
Gal·les-Romaní

Estatus oficial

Llengua minoritària
reconeguda en

Albània[3]
Àustria[4]
Bòsnia i Hercegovina[5]
Bulgària[6]
Colòmbia[7]
República Txeca[5]
Finlàndia[8]
Alemanya[9]
Hongria[10]
Kosovo[11]
Montenegro[5]
Països Baixos[12]
Macedònia del Nord[5]
Noruega[13]
Polònia[5]
Dinamarca[5]
Romania[5]
Sèrbia[5]
Eslovàquia[5]
Eslovènia[5]
Suècia[14]

Codis lingüístics

ISO 639-2

rom

ISO 639-3
rom – codi
inclusiu

Codis individuals: – Gitrí balcànic

– gitana bàltica

– gitana

dels Càrpats – Kalo

finlandès – Sinte Romani

– Vlax Romani

– Gal·les-Romanírmnrmlrmcrmfrmormyrmw

Glottolog
roma1329

Països d'Europa on la llengua gitana és reconeguda com a llengua minoritària.

Aquest article conté símbols fonètics IPA. Sense un suport de representacióadequat, és possible que vegeu signes d'interrogació, quadres o altres símbols en lloc de caràcters Unicode. Per obtenir una guia introductòria sobre els símbols IPA, vegeu Help:IPA.

Forma part d'una sèrie sobre

Poble gitano

Arqueologia
Cuina
Cultura
Dansa
Vestir
Folklore
Història Llengua
Mitjans

de comunicació
Música
noms
persones
assentaments religiosos

mostrar

Pobles gitanos per subgrup

mostrar

Diàspora gitana per país

WikiProject

v
t
e

Romaní (/?r?m?ni, ?ro?-/; [15] [16][17][18]també romaní, romanès /?r?m?n?s/,[19] gitanos, gitanos; Rromani ?hibés un macroidioma indoària de les comunitats romanes. Segons Ethnologue,set varietats de romaní són prou divergents com per ser considerades llengües pròpies. Els més grans d'aquests són el Vlax Romani (uns 500.000 parlants),[21] el gitànic balcànic (600.000),[22] i el sinte gitano (300.000). Algunes comunitats romanís parlen llengües mixtes basades en la llengua circumdant amb vocabulari derivat del romaní conservat, que són conegudes pels lingüistes com a varietats para-romanís, en lloc de dialectes de la mateixa llengua gitana. [24]

Les diferències entre les diverses varietats poden ser tan grans com, per exemple, les diferències entre les llengües eslaves. [25]

Contingut

Nom
Els parlants de la llengua gitana normalment es refereixen a la llengua com rromani ?hib "la llengua gitana" o rromanes (adverbi) "d'una manera rom". Això deriva de la paraula gitana rrom,que significa "membre del grup (gitano) o "marit". Aquí és també on deriva el terme "roma" en anglès, encara que alguns grups gitanos es refereixen a si mateixos utilitzant altres demònims (per exemple, 'Kaale', 'Sinti', etc.). [26]

Abans de finals del segle XIX, els textos en anglès normalment es referien a la llengua com la "llengua gitana". Encara que alguns ho consideren despectiu als Estats Units, "gitano" segueix sent el terme més entès, ja que "romaní" no és d'ús comú allà. [27]

Classificació
Al segle XVIII, es va demostrar per estudis comparatius que el romaní pertany a la família lingüística indoeuropea.
El 1763 Vályi István, un pastor calvinista de Satu Mare a Transsilvània,va ser el primer a notar la similitud entre el romaní i l'indoària comparant el dialecte romaní del gy?r amb la llengua (potser singalès)parlada per tres estudiants de Sri Lanka que va conèixer als Països Baixos. [29] Això va ser seguit pel lingüista Johann Christian Christoph Rüdiger (1751-1822) el llibre del qual Von der Sprache und Herkunft der Zigeuner aus Indien (1782) va postular que el romaní era descendent del sànscrit. Això va portar al filòsof Christian Jakob Kraus a recollir proves lingüístiques entrevistant sistemàticament els gitanos a la presó de Königsberg. Les troballes de Kraus mai es van publicar, però poden haver influït o establert les bases per als lingüistes posteriors, especialment August Pott i el seu pioner Darstellung die Zigeuner a Europa und Asien (1844-1845). La investigació sobre la forma en què els dialectes gitanos es van separar va ser iniciada el 1872 per l'eslavista Franz Miklosich en una sèrie d'assajos. No obstant això, va ser l'article de 1927 del filòleg Ralph Turner"La posició del romaní en l'indoària" el que va servir de base per a la integració del romaní en la història de les llengües índies.

El romaní és una llengua indoària que forma part de l'esponril·la dels Balcans. És l'únic nou indoària parlat exclusivament fora del subcontinent indi. [30]

El romaní de vegades es classifica a la zona central o a les llengües indoàries de la zona nord-oest, i de vegades es tracta com un grup propi.

El romaní comparteix una sèrie de característiques amb les llengües de la zona central. [31] Les isoglosses més significatives són el canvi de l'antic indoària r? a u o i (sànscrit ?r??-, romaní šun- 'escoltar') i k?- a kh (sànscrit ak?i, Romani j-akh 'ull'). No obstant això, a diferència d'altres llengües de la zona central, el romaní conserva molts grups dentals (trin romà 'tres', phral 'germà', compareu l'hindi t?n, bh?i). Això implica que el romaní es va separar de les llengües de la zona central abans del període indoari mitjà. [31] No obstant això, el romaní mostra algunes característiques del Nou Indoària, com l'erosió del sistema de casos nominal original cap a una dicotomia nominativa/obliqua, amb nous sufixos de caixa gramaticals afegits. Això significa que l'èxode gitano de l'Índia no podria haver passat fins a finals del primer mil·lenni. [31]

Moltes paraules són similars a les llengües marwari i lambadi parlades en gran part de l'Índia. El romaní també mostra certa similitud amb les llengües de la zona nord-oest. [31] En particular, la gramaticalització dels pronoms enclitics com a marcadors de persona en verbs(kerdo 'fet' + me 'me' ? kerdjom 'ho vaig fer') també es troba en llengües com el caixmir i el shina. Això evidencia una migració cap al nord-oest durant la separació de les llengües de la zona central, consistent amb una migració posterior a Europa. [31]

Basant-se en aquestes dades, Matras (2006) veu el romaní com "una mena d'híbrid indi: un dialecte indi central que havia experimentat una convergència parcial amb les llengües indies del nord". [31]

En termes de les seves estructures gramaticals, el romaní és conservador en mantenir gairebé intactes els marcadors de concordança de persones indoàries mitjanes, i en el manteniment de les terminacions consonants per al cas

nominal, ambdues característiques que s'han erosionat en la majoria de les altres llengües indoàries modernes. [31]

El romaní mostra una sèrie de canvis fonètics que el distingeixen d'altres llengües indoàries, en particular, la defacturació d'aspirats doblats(bh dh gh > ph th kh),el desplaçament de t d medial a l,de curt a a e, kh inicial a x,la rodetització de retroflex ?, ?, ??, ??, ?h etc. a r i ?, i canvi d'inflexible -a -o. [31]

Després de sortir del subcontinent indi, el romaní es va veure fortament afectat pel contacte amb les llengües europees. El més significatiu d'aquests va ser el grec medieval,que va contribuir lèxicament, fonèticament i gramaticalment al gitano primerenc (segles XIII-XIII). [31] Això inclou afixos inflexius per als substantius, i verbs que encara són productius amb vocabulari prestat, el canvi a l'ordre de paraules VO,i l'adopció d'un article definit preposat. [31] Els primers gitanos també van ser manllevats de l'armeni i el persa. [31]

Romani i Domari comparteixen algunes similituds: aglutinació de postposicions de la segona capa (o clítics de marcatge de casos) a la tija nominal, marcadors de concordança per al passat tens, neutralització del marcatge de gènere en plural, i l'ús del cas oblic com a acusatori. Aixòha suscitat molta discussió sobre les relacions entre aquestes dues llengües. Es creia que el domari era una vegada la "llengua germana" del romaní, les dues llengües s'havien separat després de la sortida del subcontinent indi, però investigacions més recents suggereixen que les diferències entre ells són prou significatives per tractar-les com dues llengües separades dins del grup de llengües de la zona central(hindustànic). El Dom i el Rom, per tant, probablement descendeixen de dues onades migratòries diferents fora de l'Índia, separades per diversos segles. [34][35]

Numerals en les llengües gitana, dòmino i lomavren, amb formes sànscrites, hindi, bengalí i persa per a la comparació. [36]

Llengues

Nombres

SànscritHindiBengalíGitanoDomariLomavrenPersa

1
éka
ek
ek
ekh, jekh
yika
yak, Estats Units d'1,5
yak, Estats Units d'1,5

2
dvá
fer
Dui
duj
d?
Lui
du, do

3
trí
t?n
estany
trin

tær?n
t?rin
se

4
catv??ra?
c?r
socarrimar
štar
štar
išdör
?ah?r

5
páñca
p??c
subxarxa
pandž
pandž
pendž
pandž

6
?á?
chah
chhoy
šov
šaš
šeš
šeš

7
saptá
s?t
s?t
ifta
xaut
haft
haft

8
a??á
??h
??h
Bouto
xaišt
hašt
hašt

9
náva
nau
noy
inja

Na
ni
Noh

10
dá?a
Das
Dosh
deš
des
Las
Dah

20
vi??atí
b?s
bish
biš
w?s
vist
bist

100
?atá
Sau
eksho
šel
saj
saj
trist

História
La primera declaració dels gitanos és de 1542 a Europa occidental. La història anterior de la llengua gitana és completament indocumentada, i s'entén principalment a través de proves lingüístiques comparatives. [31]

L'avaluació lingüística duta a terme al segle XIX per Pott (1845) i Miklosich (1882-1888) va mostrar que la llengua gitana era una nova llengua indoària (NIA), no un indoària mitjà (MIA), establint que els avantpassats del romaní no podrien haver sortit de l'Índia significativament abans del 1000.

El principal argument que afavoreix una migració durant o després del període de transició a nia és la pèrdua de l'antic sistema de casos nominals, i la seva reducció a només un sistema de casos bidireccional, nominatiu vs. oblic. Un argument secundari es refereix al sistema de diferenciació de gènere. El gitano només té dos gèneres (masculí i femení). Les llengües indoàries mitjanes (anomenades MIA) generalment tenien tres gèneres (masculí, femení i neutre), i algunes llengües indoàries modernes conserven aquest antic sistema encara avui.

S'argumenta que la pèrdua del gènere neutre no es va produir fins a la transició a nia. La majoria dels substantius neutres es van convertir en masculins, mentre que uns pocs femenins, com el neutre ????? (agni)en el pràcrit es va convertir en el femení ?? (?g)en hindi i jag en romaní. Els paral·lelismes en l'evolució gramatical de gènere entre el romaní i altres llengües de la NIA han estat citats com a evidència que el precursor del romaní va romandre al subcontinent indi fins a un període posterior, potser fins i tot fins al segle X.

No hi ha cap prova històrica que aclareixi qui van ser els avantpassats dels gitanos o què els va motivar a emigrar del subcontinent indi,però hi ha diverses teories. La influència del grec,i en menor mesura de l'armeni i les llengües iranianes (com el persa)apunta a una estada prolongada a Anatòlia,terres altes armènies / Caucas després de la sortida del sud d'Àsia.

The Mongol invasion of Europe beginning in the first half of the thirteenth century triggered another westward migration. The Romani arrived in Europe and afterwards spread to the other continents. The great distances between the scattered Romani groups led to the development of local community distinctions. The differing local influences have greatly affected the modern language, splitting it into a number of different (originally exclusively regional) dialects.

Today, Romani is spoken by small groups in 42 European countries.[37] A project at Manchester University in England is transcribing Romani dialects, many of which are on the brink of extinction, for the first time.[37][needs update]

Dialects

Dialects of the Romani language

Today's dialects of Romani are differentiated by the vocabulary accumulated since their departure from Anatolia, as well as through divergent phonemic evolution and grammatical features. Many Roma no longer speak the language or speak various new contact languages from the local language with the addition of Romani vocabulary.

Dialect differentiation began with the dispersal of the Romani from the Balkans around the 14th century and on, and with their settlement in areas across Europe in the 16th and 17th centuries.[38] The two most significant areas of divergence are the southeast (with epicenter of the northern Balkans) and west-central Europe (with epicenter Germany).[38] The central dialects replace s in grammatical paradigms with h.[38] The northwestern dialects append j-, simplify nd? to r, retain n in the nominalizer -ipen / -iben, and lose adjectival past-tense in intransitives (gelo, geli ? geljas 'he/she went').[38] Other isoglosses (esp. demonstratives, 2/3pl perfective concord markers, loan verb markers) motivate the division into Balkan, Vlax, Central, Northeast, and Northwest dialects.[38]

Matras (2002, 2005) has argued for a theory of geographical classification of Romani dialects, which is based on the diffusion in space of innovations. According to this theory, Early Romani (as spoken in the Byzantine Empire) was brought to western and other parts of Europe through population migrations of Rom in the 14th–15th centuries.

These groups settled in the various European regions during the 16th and 17th centuries, acquiring fluency in a variety of contact languages. Changes emerged then, which spread in wave-like patterns, creating the dialect differences attested today. According to Matras, there were two major centres of innovations: some changes emerged in western Europe (Germany and vicinity), spreading eastwards; other emerged in the Wallachian area, spreading to the west and south. In addition, many regional and local isoglosses formed, creating a complex wave of language boundaries. Matras points to the prothesis of j- in aro > jaro 'egg' and ov > jov 'he' as typical examples of west-to-east diffusion, and of addition of prothetic a- in bijav > abijav as a typical east-to-west spread. His conclusion is that dialect differences formed in situ, and not as a result of different waves of migration.[39]

According to this classification, the dialects are split as follows:

Northern Romani dialects in western and northern Europe, southern Italy and the Iberian peninsula[40]
Central Romani dialects from southern Poland, Slovakia, Hungary, Carpathian Ruthenia and southeastern Austria[40]
Balkan Romani dialects, including the Black Sea coast dialects[40]
Vlax Romani dialects, chiefly associated with the historical Wallachian and Transylvanian regions, with outmigrants in various regions throughout Europe and beyond[40]

SIL Ethnologue has the following classification:

Balkan Romani

Arlija

Dzambazi
Tinners Romani

Northern Romani

Baltic Romani

Estonian Romani
Latvian Romani (Lettish Romani)
North Russian Romani
Polish Romani
White Russian Romani

Carpathian Romani (Central Romani)

East Slovak Romani
Moravian Romani
West Slovak Romani

Finnish Kalo Romani
Sinte Romani

Abbruzzesi
Serbian Romani
Slovenian-Croatian Romani

Welsh Romani

Vlax Romani

Churari (Churarícko, Sievemakers)
Eastern Vlax Romani (Bisa)
Ghagar
Grekurja (Greco)
Kalderash (Coppersmith, Kelderashícko)
Lovari (Lovarícko)
Machvano (Machvanmcko)
North Albanian Romani
Sedentary Bulgaria Romani
Sedentary Romania Romani
Serbo-Bosnian Romani
South Albanian Romani
Ukraine-Moldavia Romani
Zagundzi

In a series of articles (beginning from 1982),[citation needed] Marcel Courthiade proposed a different kind of classification. He concentrates on the dialectal diversity of Romani in three successive strata of expansion, using the criteria of phonological and grammatical changes. Finding the common linguistic features of the dialects, he presents the historical evolution from the first stratum (the dialects closest to the Anatolian Romani of the 13th century) to the second and third strata. He also names as "pogadialects" (after the Pogadi dialect of Great Britain) those with only a Romani vocabulary grafted into a non-Romani language (normally referred to as Para-Romani).

A table of some dialectal differences:

First stratum	Second stratum	Third stratum
phirdom, phirdyom		
phirdyum, phirjum		
phirdem		
phirdem		
	guglipe(n)/guglipa	
	guglibe(n)/gugliba	
	guglipe(n)/guglipa	
	guglibe(n)/gugliba	
	guglimos	
pani		
khoni		
	kuni	
	pai, payi	
	khoi, khoyi	
	kui, kuyi	
	pai, payi	
	khoi, khoyi	
	kui, kuyi	
?hib		
shib		
shib		
jeno		
zheno		
zheno		
po		
po/mai		
mai		

The first stratum includes the oldest dialects: Me?kari (of Tirana), Kabu?i (of Korça), Xanduri, Drindari, Erli, Arli, Bugurji, Maha?eri (of Pristina), Ursari (Ri?hinari), Spoitori (Xoraxane), Karpatichi, Polska Roma, Kaale (from Finland), Sinto-manush, and the so-called Baltic dialects.

In the second there are ?ergari (of Podgorica), Gurbeti, Jambashi, Fichiri, Filipi?i (of Agia Varvara)

The third comprises the rest of the so-called Gypsy dialects, including Kalderash, Lovari, Machvano.

Mixed languages
Main article: Para-Romani

Some Romanies have developed mixed languages (chiefly by retaining Romani lexical items and adopting second language grammatical structures), including:

in Northern Europe

Angloromani (in England)
Scottish Cant (in Lowland Scotland)
Scandoromani (in Norway & Sweden)

on the Iberian Peninsula and France:

Erromintxela (in the Basque Country)
Caló (in Portugal and Spain).
Manouche (a variant of Sinte Romani in France and its Mediterranean borders from Spain to Italy)

in Southeast Europe

Romano-Greek
Romano-Serbian

in the Caucasus (Armenia)

Lomavren

Geographic distribution
Romani is the only Indo-Aryan language spoken almost exclusively in Europe (apart from emigrant populations).[41]

The most concentrated areas of Romani speakers are found in Romania. Although there are no reliable figures for the exact number of Romani speakers, it may be the largest minority language of the European Union.

Status
See also: Romani language standardization

The language is recognized as a minority language in many countries. At present the only places in the world where Romani is employed as an official language are the Republic of Kosovo[a] (only regionally, not nationally)[42] and the Šuto Orizari Municipality within the administrative borders of Skopje, North Macedonia's capital.

The first efforts to publish in Romani were undertaken in the interwar Soviet Union (using the Cyrillic script) and in socialist Yugoslavia.[43] Portions and selections of the Bible have been translated to many different forms of the Romani language.[44] The entire Bible has been translated to Kalderash Romani.[45]

Some traditional communities have expressed opposition to codifying Romani or having it used in public functions.[41] However, the mainstream trend has been towards standardization.[41]

Different variants of the language are now in the process of being codified in those countries with high Romani populations (for example, Slovakia). There are also some attempts currently aimed at the creation of a unified standard language.

A standardized form of Romani is used in Serbia, and in Serbia's autonomous province of Vojvodina, Romani is one of the officially recognized languages of minorities having its own radio stations and news broadcasts.

In Romania, a country with a sizable Romani minority (3.3% of the total population), there is a unified teaching system of the Romani language for all dialects spoken in the country. This is primarily a result of the work of Gheorghe Sar?u, who made Romani textbooks for teaching Romani children in the Romani language. He teaches a purified, mildly prescriptive language, choosing the original Indo-Aryan words and grammatical elements from various dialects. The pronunciation is mostly like that of the dialects from the first stratum. When there are more variants in the dialects, the variant that most closely resembles the oldest forms is chosen, like byav, instead of abyav, abyau, akana instead of akanak, shunav instead of ashunav or ashunau, etc.

An effort is also made to derive new words from the vocabulary already in use, i.e., xuryavno (airplane), vortorin (slide rule), palpaledikhipnasko (retrospectively), pashnavni (adjective). There is an ever-changing set of borrowings from Romanian as well, including such terms as vremea (weather, time), primariya (town hall), frishka (cream), sfinto (saint, holy). Hindi-based neologisms include bijli (bulb, electricity), misal (example), chitro (drawing, design), lekhipen (writing), while there are also English-based neologisms, like printisarel < "to print".

Romani is now used on the internet, in some local media, and in some countries as a medium of instruction.[41]

Orthography
Main article: Romani alphabets

Historically, Romani was an exclusively unwritten language;[41] for example, Slovak Romani's orthography was codified only in 1971.[46]

The overwhelming majority of academic and non-academic literature produced currently in Romani is written using a Latin-based orthography.[47]

The proposals to form a unified Romani alphabet and one standard Romani language by either choosing one dialect as a standard, or by merging more dialects together, have not been successful - instead, the trend is towards a model where each dialect has its own writing system.[48] Among native speakers, the most common pattern for individual authors to use an orthography based on the writing system of the dominant contact language: thus Romanian in Romania, Hungarian in Hungary and so on.

To demonstrate the differences, the phrase /romani t??ib/, which means "Romani language" in all the dialects, can be written as román csib, román ?ib, romani tschib, román tschiwi, romani tšiw, romeni tšiv, romanitschub, rromani ?hib, romani chib, rhomani chib, romaji šjib[28] and so on.

A currently observable trend, however, appears to be the adoption of a loosely English and Czech-oriented orthography, developed spontaneously by native speakers for use online and through email.[47]

Phonology
The Romani sound system is not highly unusual among European languages. Its most marked features are a three-way contrast between unvoiced, voiced, and aspirated stops: p t k ?, b d g dž, and ph th kh ?h,[49] and the presence in some dialects of a second rhotic ?, realized as retroflex [?] or [?], a long trill [r:] or uvular [?].[49]

The following is the core sound inventory of Romani. Phonemes in parentheses are only found in some dialects:

Romani consonants[49]

	Labial	Alveolar	Post-al./Palatal	Velar	Glottal
Nasal	m	n			

Stop
p
p?
b

t
t?
d

k
k?
?

Affricate

ts

t?
t??
d?

Fricative
f
v
s
z
?
(?)
x

h

Approximant

l

j

Rhotic

r (?)

The vowels of Romani[49]

	Front	Central	Back
Close	i		u
Mid	e		o
Open		a	

Eastern and Southeastern European Romani dialects commonly have palatalized consonants, either distinctive or allophonic.[49] Some dialects add the central vowel ? or ?.[49] Vowel length is often distinctive in Western European Romani dialects.[49] Loans from contact languages often allow other non-native phonemes.[49]

Conservative dialects of Romani have final stress, with the exception of some unstressed affixes (e.g. the vocative ending, the case endings added on to the accusative noun, and the remoteness tense marker).[49] Central and Western European dialects often have shifted stress earlier in the word.[49]

In some varieties such as Slovak Romani, at the end of a word, voiced consonants become voiceless and aspirated ones lose aspiration.[28] Some examples:

written form	pronunciation	meaning
gad	[gat]	shirt

gada
[gada]
shirts

a?h!
[at??]
stop!

a?hel
[at???el]
(he, she) stops

Lexicon

Romani wordEnglish translationEtymology

pani
water
Sanskrit p?n?ya (?????), compare Hindi p?n? (????)

maro
bread
Sanskrit ma??aka (?????) « kind of bread », compare Sindhi m?n? (???????) « bread »

tato
warm
Sanskrit tapta (????), compare Rajasthani t?t? (????), Nepali (????), Bhojpuri t?tal (????)

la?
shame
Sanskrit lajj? (?????), compare Marathi l?z (???)

jakh
eye
Sanskrit ak?i (?????), compare Gujarati ??kh (???), Nepali ??kh? (????), Bengali chokh (???)

?huri
knife
Sanskrit k?ur? (??????), compare Urdu chur? ([[wikt: ???? #Urdu| ????]])

thud
milk
Sanskrit dugdha (?????), compare Bundeli d?dh (???), Bengali dudh (???)

kham
sun

Sanskrit gharma (????) « heat or sweat », compare Bhojpuri, Haryanvi gh?m (???), Bengali gh?m (???)

phuv
earth
Sanskrit bh?mi (????), compare Hindi bh? (??), Bengali bh?mi (????)

pu?h/el
to ask
Sanskrit p?cchati (???????), compare Urdu puch (????), cf. Bengali. puch? (????)

avgin
honey
Persian angab?n (??????)

mol
wine
Persian may (??), compare Urdu mul (??)

ambrol
pear
Persian amr?d (?????)

?erxai
star
Persian ?arx (???) « sky »

zumav/el
to try, to taste
Persian ?zm?dan (??????)

rez
vine
Kurdish rez (??)

vordon / verdo
cart
Ossetian wærdon (?æ????)

grast / graj (north)
horse
Armenian grast (?????) « sumpter, sorry horse » compare Bengali ghora (?????)

xumer
dough
Armenian xmor (????)

morth?
skin

Armenian mort?i (?????)

?ekat / ?ikat
forehead
Armenian ?akat (?????)

pat?v
honor
Armenian pativ (?????)

khil?v
plum
Georgian k?liavi (??????)

càmla
chestnut
Georgian tsabli (?????)

grubo
fat
Slavic, for example Polish gruby

camcàli
eyelash
Georgian tsamtsami (???????)

drom
road
Greek drómos (??????)

stad?
hat
Greek skiádi (??????)

xoli / xol?n
gall, anger
Greek kholí (????)

zervo
left
Greek zervós (??????)

xin/el
to defecate
Greek khýn? (????) « to empty »

pù?ka
gun

Slavic puška (?????)

pràxo
dust, ash
Slavic prach / prah (????)

vùlica
street
Slavic ulica (?????)

kò?nica
basket
Bulgarian košnica (???????)

gurù?a (north)
penny
Polish grosz

kaxni / khan?
hen
Czech kachna « duck »

ràca
duck
Romanian ra??, compare Slovene ráca

mà?ka
cat
Slavic ma?ka

mangin / mand?n
treasure
Turkish mang?r « penny », through a Tatar dialect.

bèrga (north)
mountain
German Berg

niglo (sinto)
hedgehog
German Igel

gàjza (sinto)
goat
Alemannic German Geiss

Morphology

Nominals
Nominals in Romani are nouns, adjectives, pronouns and numerals.[28] Some sources describe articles as nominals.

The indefinite article is often borrowed from the local contact language.[50]

Types
General Romani is an unusual language, in having two classes of nominals, based on the historic origin of the word, that have a completely different morphology. The two classes can be called inherited and borrowed,[28] but this article uses names from Matras (2006),[51] ikeoclitic and xenoclitic. The class to which a word belongs is obvious from its ending.

Ikeoclitic
The first class is the old, Indian vocabulary (and to some extent Persian, Armenian and Greek loanwords).[28] The ikeoclitic class can also be divided into two sub-classes, based on the ending.[51]

Nominals ending in o/i
The ending of words in this sub-class is -o with masculines, -i with feminines, with the latter ending triggering palatalisation of preceding d, t, n, l to ?, ?, ?, ?.[28]

Examples:[28]

masculine

o ?havo - the son
o cikno - the little
o amaro - our (m.)

feminine

e rak?i - non-romani girl
e cik?i - small (note the change n > ?)
e amari - ours (f.)

Nominals without ending
All words in this sub-class have no endings, regardless of gender.

Examples:[52]

masculine

o phral/špal - the brother
o šukar - the nice (m.)
o dat - the father

feminine

e phen - the sister
e šukar - el bonic (f.) - igual que m.
e daj - la mare

Xenoclínic
La segona classe són préstecs de llengües europees. [28][52][53](Matras afegeix que la morfologia dels nous préstecs podria ser manllevada del grec.)

El final del masculí manllevat és -os, -és, -com, -nosaltres, i el femení manllevat acaba en -a.

Exemples de gitanos eslovacs:[28][52]

masculí

o šustros - sabater
o autobusis - bus
o u?ite?is - teacher (m.)

femení

e rok?a/maijka - samarreta
e oblaka/vokna - finestra
e u?ite?ka - teacher (f.) (from u?ite?ka in Eslovac)

Fonaments de la morfologia
El romaní té dos gèneres gramaticals (masculí /femení) i dos nombres (singular/plural). [50]

Tots els nominals poden ser singulars o plurals. [54]

Casos
Els substantius estan marcats per cas, el més important és el cas nominatiu i l'acusatiu.

Els vocatius i nominatius estan una mica "fora" del sistema decasos,[55] ja que només es produeixen afegint un sufix a l'arrel.

Exemple: el sufix per a la revocació masculina singular de tipus ikeocàtics és -eja. [56][57]

?haveja! - Tu, noi (o fill)!
cikneja! - Tu, petit!
phrala! - germà!

Els altres cinc casos són una mica diferents. Tots ells es deriven d'una "arrel indirecta", que es fa una mica diferent per a cada tipus; [28] l'arrel indirecta és la mateixa que el cas acusatori. A aquesta arrel, cada cas afegeix el seu propi sufix, sense tenir en compte el gènere o tipus: -te / de (locatiu i preposicional), -ke / -ge (datiu), -tar/-dar (ablatiu), -sa(r) (instrumental i comitatiu),i -ker- / -ger- (genitiu). [50]

Exemple: Les terminacions dels nominals finals o/i són les següents:

sg. nom.sg. acc.pl. nom.pl. acc.

'boy'
(masculí)
?hav-o
?hav-es
?hav-e
?hav-en

'dona'

(femení)
?omn-i
?omn-ja
?omn-ja
?omn-jen

Exemple: el sufix per a l'arrel indirecta per al plural masculí per a totes les paraules heretades és -en,[55][58]el sufix datiu és -ke. [59][60]

o kozaro - bolet
kozaren - l'arrel indirecta (també utilitzada com a acusativa)
?ila phiras kozarenge. – A l'estiu anem a bolets (és a dir, collir bolets)

Hi ha moltes classes de declinació de substantius que disminueixen de manera diferent, i mostren variació dialectal. [50]

El romaní eslovac també utilitza aquests vuit casossubstantius:[61]

nominatiu
vocatiu
acusatiu
datiu
locatiu
ablatiu
instrumental
genitiu

Parts de la parla, com els adjectius i l'article, quan funcionen com a atributs abans d'una paraula, només distingeixen entre una forma de cas nominatiu i una forma indirecta/obliqua. En el sistema gitano primerenc que la majoria de varietats conserven, els adjectius declinables tenien terminacions nominatives similars als substantius que acabaven en -o - masculí -o,femení -i i plural -e - però les terminacions obliqües -e en el masculí, -a en el femení i -e en plural. Els anomenats adjectius atemàtics tenien les formes nominatives -o en el masculí i el femení i -a en plural; l'oblic té les mateixes terminacions que el grup anterior, però la tija anterior canvia afegint l'element -on-. [63]

Acord
El romaní mostra el patró típicament indoària del genitiu d'acord amb el seu substantiu cap.

Exemple:

?hav-es-ker-o phral - "el germà del nen"
?hav-es-ker-i phen - "la germana del nen". [50]

Els adjectius i l'article definit mostren un acord amb el substantiu que modifiquen.

Exemple:

Mir-o pare - "el meu pare"
Mir-i Daj - "la meva mare". [50][64]

Verbs
Les derivacions romaní són altament sintètiques i en part aglutinants. No obstant això, també són sensibles al desenvolupament recent- per exemple, en general, els gitanos en els països eslaus mostren una adopció de la morfologia productiva d'aktionsart. [65]

El nucli del verb és l'arrel lèxica, la morfologia verbal s'assaixa. [65]

La tija verbal (incloent marcadors de derivació) per si mateixa té un aspecte no perfectiu i és present o subjuntiva. [50]

Tipus
De la mateixa manera que els nominals, els verbs en romaní pertanyen a diverses classes, però a diferència dels nominals, aquests no es basen en l'origen històric. No obstant això, els verbs prestats poden ser reconeguts, de nou, per terminacions específiques, que són d'origen grec. [65]

Verbs irregulars
Algunes paraules són irregulars, com te jel - per ser.

Classe I
Les següents tres classes són recognoscibles per sufix en 3a persona singular.

La primera classe, anomenadaI.,[28][66]té un sufix -el en 3a persona singular.

Exemples, en 3 ps.sg:[66]

te kerel - per fer
te šunel - per escoltar
te dikhel - per veure

Classe II
Les paraules de la segona categoria, anomenadesII.,[28][66]tenen un sufix -l en 3a persona singular.

Exemples, en 3 ps.sg:[66]

te džal - to go
te ladžal - per avergonyir-se, defugir.
te asal - per riure
te pa?al - per creure
te hal - per menjar

Classe III
Totes les paraules de tercera classe són semànticament causals passives. [67]

Exemples:[68]

te sikh?ol - per aprendre
te labol - per cremar
a mar?ol - per ser derrotat
te paš?ol - to lie

Verbs prestats
Els verbs manllevats d'altres llengües estan marcats amb afixos presos del grec sufixos de tensió/aspecte, incloent -iz-, -in-, i -is-. [50]

Morfologia
El verb gitano té tres persones i dos nombres, singular i plural. No hi ha distinció verbal entre masculí i femení.

Els temps gitanos són, no exclusivament, presents, tensos futurs, dos temps passats (perfectes i imperfectes), imperatiu condicional i present present present o present.

Depenent del dialecte, el sufix -a marca el present, el futur o el condicional. Hi ha molts sufixos perfectius, que estan determinats per la fonologia arrel, la valència i la semàntica: per exemple, ker-d- 'did'. [50]

Hi ha dos conjunts de sufixos de conjugació personal, un per a verbs no perfeccionius i un altre per a verbs perfectius. [50] Els sufixos personals no perfectius, continuats des de l'Indoària Mitjà,són els següents:[50]

Sufixos personals no perfectius

	1	2	3
Sg.	-av	-es	-el
Pl.	-com		-en

Aquests són lleugerament diferents per a les arrels consonants i vocals finals (per exemple, xa-s 'tu menges', kam-es 'tu vols'). [50]

Els sufixos perfectius, derivats de pronoms enclimàtics indoaris mitjans tardans, són els següents:

Sufixos personals perfectius

	1	2	3
Sg.	-om	-al / -a	-com
Pl.	-am		-a / -en
		-e	

Els verbs també poden prendre un sufix de llunyania més -as / -ahi / -ys / -s. Amb verbs no perfeccionius això marca l'imperfecte, l'habitual o condicional. Amb el perfectiu, això marca el pluperfect o contrafactual. [50]

Classe I
Totes les persones i números del temps present de la paraula te kerel[69]

	Sg	Pl

1.ps
me kerav
amén keras

2.ps
tu keres
tumen keren

3.ps
jov kerel
jon keren

Diversos temps d'una mateixa paraula, tots en segona persona singular. [28]

present - tu keres
future - tu ka keres
passat imperfecte = present condicional - tu kerehas
passat perfect - tu ker?al (ker + d + 'al)
passat condicional - tu ker?alas (ker + d + 'al + as)
imperatiu actual - ker!

Classe II
Totes les persones i nombres del temps present de la paraula te pa?al[69]

SgPl

1.ps
me pa?av
amen pa?as

2.ps
tu pa?as
tumen pa?an

3.ps
jov pa?al
jon pa?an

Diversos temps de la paraula te chal,tot en 2a persona singular. [28]

present - tu dzas
futur - tu dzaha
passat imperfecte = present condicional - tu dzahas
past perfect - tu dza?om (irregular - forma regular de tu pa?as is tu pa?a?om)
passat condicional - tu dza?ahas

present imperatiu - dza?a!

Classe III
Totes les persones i números del temps present de la paraula te paš?ol. [28] Fixeu-vos en l'afegit -uv-,que és típic d'aquest grup.

SgPl

1.ps
me paš?uvav
amen paš?uvas

2.ps
tu paš?os
tumen paš?on

3.ps
jov paš?ol
jon paš?on

Diversos temps de la mateixa paraula, tot en segona persona singular de nou. [28]

present - tu paš?os
future - tu paš?a
passat imperfecte = present condicional - tu paš?as
past perfect - tu paš?i?al (paš? + il + 'al)
passat conditional - tu paš?i?alas (paš? + il + 'al + as)
present imperatiu - paš?uv! [70]

València
Els marcadors de València s'afigen a l'arrel verbal, ja sigui per augmentar o disminuir la València. Hi ha variació dialectal pel que fa als marcadors més utilitzats; els marcadors que augmenten la València són -av-, -ar-, i -ker, i els marcadors comuns decreixent de València són -jov- i -áv-. [50] Aquests també es poden utilitzar per obtenir verbs de substantius i adjectius. [50]

Sintaxi
La sintaxi gitana és bastant diferent de la majoria de les llengües indoàries, i mostra més similitud amb les llengües balcàniques. [64]

Šebková i Žlnayová, mentre descriuen el gitana eslovac, argumenten que el romaní és una llengua lliured'ordre de paraula[28] i que permet l'estructura del tema-reema, de manera similar al txec, i que en alguns dialectes gitanos a l'est d'Eslovàquia, hi ha una tendència a posar un verb al final d'una frase.

No obstant això, Matras ho descriu encara més. Segons Matras, en la majoria dels dialectes del romaní, el romaní és una llengua VO,amb ordre SVO en frases contrastives i ordre VSO en les frases tetiques. La tendència a posar un verb al final en alguns dialectes és la influència eslava.

Exemples, del romaníeslovac:[72]

Odi ku?i šila?i. - Aquesta tassa és freda.
Oda šila?i ku?i. - Aquesta és una tassa freda.

Les clàusules solen ser finites. Les clàusules relatives, introduïdes pel relativitzador kaj,es posposen. Es distingeixen les clàusules complexes factuals i no factuals. [64]

Gitanos en temps moderns
El romaní ha prestat diverses paraules a l'anglès com pal (en última instància del sànscrit bhr?tar "germà",[73]) i nark "informant" (del romaní n?k "nas"[73]). Altres paraules romanes en l'argot britànic en general són gadgie (home), shiv o chiv (ganivet). L'argot britànic urbà mostra un nivell creixent d'influènciagitana,[74] amb algunes paraules que s'accepten en el lèxic de l'anglès estàndard (per exemple, chav d'una suposada paraula angloromànica, que significa "nen petit", en la majoria dels dialectes). Hi ha esforços per ensenyar i familiaritzar el Vlax-Romani a una nova generació de gitanos perquè el romaní parlat en diferents parts del món estigui connectat a través d'un únic dialecte del romaní. L'Institut Indi d'Estudis Romanís, Chandigarh va publicar diverses lliçons de llengua gitana a través de la seva revista Roma durant la dècada de 1970.[75] Ocasionalment els préstecs d'altres llengües indoiranianes,com l'hindi,són erròniament etiquetats com a gitanos a causa de similituds superficials (a causa d'una arrel compartida), com ara cushy,que és d'urdú (en si mateix un préstec de khuš persa) que significa "excel·lent, saludable, feliç". [73]

Veure també

Romaní balcànic
Romaní bohemi
Càrpats Gitanos
Kalo finlandès
Llengua gitana lausa
Lotegorisch
Alfabets gitanos
Estandardització de la llengua gitana
Zargari Romani

Notes

^ Kosovo és objecte d'una disputa territorial entre la República de Kosovo i la República de Sèrbia. La República de Kosovo va declarar unilateralment la seva independència el 17 de febrer de 2008. Sèrbia continua reclamant-la com a part del seu propi territori sobirà. Els dos governs van començar a normalitzar les relacions el 2013, com a part de l'Acord de Brussel·les de 2013. Kosovo és reconegut com a estat independent per 97 dels 193 estats membres de les Nacions Unides. En total, es diu que 113 estats membres de l'ONU van reconèixer Kosovo en algun moment, dels quals 15 més tard van retirar el seu reconeixement.

Referències

Aquest article té un estil de citació poc clar. Les referències utilitzades es poden fer més clares amb un estil diferent o consistent de citació i anotació de peus. (Maig 2021) (Aprendre com i quan eliminar aquest missatge de plantilla)

^ Projecte Gitano: Nombres i distribució, Universitat de Manchester
^ Llengua gitana a Ethnologue (19a ed., 2016)
^ "BBC - Languages - Languages". www.bbc.co.uk.
^ https://www.bundeskanzleramt.gv.at/dam/jcr:ff7ca8f3-477f-4a6b-88e3-bf4c436490e1/LanguagesCharter.pdf
^ Jump up to:a b c d e f g h i j "Reserves i declaracions del Tractat núm. 148 - Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries".
^ "BBC - Languages - Languages". www.bbc.co.uk.
^ "Llei 1381 de 2010".
^ "Kielilainsäädäntö".
^ "Regional- und Minderheitensprachen" (PDF) (en alemany). Berlín: Ministeri federal de l'Interior. 2008. Arxivat de l'original (PDF) el 3 d'abril de 2012. Recuperat 2012-08-12.
^ "Minories nacionals i ètniques a Hongria" (PDF) Dades sobre Hongria (en hongarès).Recuperat 23 2015-12-23.
^ "Avaluació dels drets lingüístics de les minories a Kosovo" (PDF) Universitat de Sapientia. Recuperat el 14 de desembre de 2020.
^ "Welke erkende talen heeft Nederland?". 11 de gener de 2016.
^ Ministeri de Govern Local i Modernització (4 de juny de 2018). "Minoria nasjonal"[Minories nacionals]. regjeringen.no (en noruec). Organització noruega de Seguretat iServeis. Consultat el 2019-04-08.
^ "Minoritetsspråk - Institutet för språk och folkminnen".
^ "Romany" als diccionaris vius d'Oxford
^ "Romany" al Diccionari Merriam-Webster
^ "Romany" al Cambridge Advanced Learner's Dictionary
^ Laurie Bauer, 2007, El manual de l'estudiant de lingüística,Edimburg
^ Romanes in Collins English Dictionary; Romanes en Dictionary.com
^ "Romaní (subgrup)". SIL Internacional. n.d. Recuperat el 15 de setembre de 2013.
^ "Romaní, Vlax". SIL Internacional. n.d. Recuperat el 12 d'agost de 2012.
^ "Romaní, Balcans". SIL Internacional. n.d. Recuperat el 12 d'agost de 2012.
^ "Romaní, Sinte". SIL Internacional. n.d. Recuperat el 12 d'agost de 2012.
^ Error de Matras (2006): múltiples objectius (2×): CITEREFMatras2006(ajuda) "En algunes regions d'Europa, especialment els marges occidentals (Gran Bretanya, península Ibèrica, Escandinàvia), les comunitats de parla gitana han renunciat a la seva llengua a favor de la llengua majoritària, però han conservat el vocabulari derivat del romaní com a codi de grup. Aquests codis, per exemple angloromanis (Gran Bretanya), caló (Espanya) o rommani (Escandinàvia) es coneixen generalment com a varietats para-romanes.
^ Hübschmannová, Milena (1993). Šaj pes dokaveras - M?žeme se domluvit. Olomouc: Pedagogická fakulta UP Olomouc: p. 23. ISBN 80-7067-355-9. (Txec)
^ Hancock, Ian (1997). "Un glossari de termes gitanos" (PDF). Revista Americana de Dret Comparat. Oxford University Press. 45 (2): 329–344. doi:10.2307/840853. JSTOR840853.
^ Tista Bagchi (28 de desembre de 2021). Llengües romaníniques. Enciclopèdia Britànica. Recuperat el 6 d'agost de 2021.
^ Jump up to:a b c d e f g h i j k l m n o p q r Šebková, Hana; Žlnayová, Edita (1998). Nástin mluvnice slovenské romštiny (pro pedagogické ú?ely) Arxivat 2016-03-04 at the Wayback Machine. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyn? v Ústí nad Labem: p. 4. ISBN 80-7044-205-0. V 18. století bylo na základ? komparatistických výzkum? jednozna?n? prokázáno, že romština pat?í do indoevropské jazykové rodiny a že je jazykem novoindickým" ["Al segle XVIII, es va demostrar de manera concloent sobre la base d'un estudi comparatiu que el romaní pertany a la família de llengües indoeuropees i és una llengua novaíndola"]
^ Marcel Courthiade, "Apèndix dos. Kannau? on the Ganges, bressol del poble Rromani", a Donald Kenrick, Gitanos: del Ganges al Tàmesi (Hatfield: University of Hertfordshire Press, 2004), 105.
^ Schrammel, Barbara; Halwachs, Dieter W. (2005). "Introducció". Lingüística gitana general i aplicada - Procedent de la 6a Conferència Internacional de Lingüística Gitana (München: LINCOM): p. 1. ISBN 3-89586-741-1.
^ Jump up to:a b c d e f g h i j k l m n o p q r Error de Matras (2006, Historial) harvcoltxt: multiple targets (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Matras, Yaron (2002). Romani: Una introducció lingüística,Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-02330-0
^ Matras, Yaron (2006). "Domari" (PDF). En Keith Brown (Ed.). Enciclopèdia de Llengües i Lingüística (Segona ed.). Oxford: Elsevier. La morfologia de les dues llengües és similar en altres aspectes: tots dos conserven l'antiga conjugació present en el verb (Domari kar-ami 'I do'), i les terminacions consonants del cas nominal oblic (Domari mans-as'man. OBL", mans-an "homes. OBL'), i tots dos mostren l'aglutinació de finals de cas secundaris (capa II) (Domari mans-as-ka 'for the man'). Per tant, s'havia assumit que els gitanos i domari derivaven el mateix llenguatge ancestral, i es van separar només després de sortir del subcontinent indi.
^ "Què és domari?" Universitat deManchester. Consultat el 2008-07-23.
^ "Sobre els orígens i la identitat dels gitanos". Arxivat de l'original el 2011-07-17. Consultat el 2008-07-23.

^ Hancock, Ian (2007). "Sobre els orígens i la identitat dels gitanos". RADOC.net. Arxivat de l'original el 2011-07-17.
^ Jump up to:a b "Èxit gitano, gitano i viatger". Assoliment de les minories ètniques. Arxivat de l'original el 2009-06-08. Recuperat el 12 d'agost de 2012.
^ Jump up to:a b c d e Error de Matras (2006, Diversitat dialectal) harvcoltxt: múltiples objectius (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Norbert Boretzky: Kommentierter Dialektatlas des Romani. Wiesbaden: Harrassowitz, 2004 p. 18–26
^ Jump up to:a b c d Matras, Yason (2005). Schrammel, Barbara; Halwachs, Dieter W.; Ambrosch, Gerd (eds.). "La classificació dels dialectes gitanos: una perspectiva geogràfica-històrica"(PDF). Lingüística gitana general i aplicada - Procedent de la 6a Conferència Internacional de Lingüística Gitana. LINCOM. Recuperat el 14 de setembre de 2013.
^ Jump up to:a b c d e Matras (2006, Definicions) error harvcoltxt: multiple targets (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Constitució de Kosovo: [1] (PDF; 244 kB), pàgina 8
^ Kamusella, T. Llengua en la història i la política de l'Europa Central: de la regla del cuius regio, eius religio al principi nacional de cuius regio, eius lingua? Revista de Estudios de Globalización. Volum 2, Número 1, maig 2011[2]
^ https://romani.global.bible/
^ «Global.Bible».
^ Šebková, Hana; Žlnayová, Edita (1998). Nástin mluvnice slovenské romštiny (pro pedagogické ú?ely) Arxivat 2016-03-04 at the Wayback Machine. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyn? v Ústí nad Labem: p. 4. ISBN 80-7044-205-0. "U nás k tomu došlo v roce 1971, kdy jazyková komise p?i tehdy existujícím Svazu Cikán?-Rom? (1969–1973) p?ijala závaznou písemnou normu slovenského dialektu romštiny."
^ Jump up to:a b Matras, Yaron (2002). Romani: Una introducció lingüística,Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-02330-0.
^ Matras, Yaron. "El futur del gitano: cap a una política de pluralisme lingüístic".http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2165.
^ Jump up to:a b c d e f g h i j Error de Matras (2006, El sistema de so) harvcoltxt: multiple targets (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Jump up to:a b c d e f g h i j k l m n o p q r s Error de Matras (2006, Morfologia) harvcoltxt: múltiples dianes (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Jump up to:a b Error de Matras (2006) harvcoltxt: multiple targets (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Jump up to:a b c Hübschmannová, Milena (1974). Základy Romštiny
^ Matras 2002: p. 73
^ Hübschmannová 1974: p.4, V 1.3
^ Jump up to:a b Šebková, Žlnayová 1998, p. 52–54
^ Šebková, Žlnayová 1998, p. 47
^ Hübschmannová 1974 – p. 31, V2,1.
^ Hübschmannová 1974 - p. 43, V4
^ Šebková, Žlnayová 1998, p. 76–78
^ Hübschmannová 1974 - p. 60, V7.
^ Šebková, Žlnayová 1998, p. 21
^ Šebková, Žlnayová 1998, p. 52
^ Matras 2004, p. 95
^ Jump up to:a b c d e f Error de Matras (2006, Sintaxi) harvcoltxt: multiple targets (2×): CITEREFMatras2006 (ajuda)
^ Jump up to:a b c Matras 2002 - pg 117
^ Jump up to:a b c d Hübschmannová 1974 - p. 20, V1.
^ Hübschmannová 1974 - p. 57, V4,1.
^ Hübschmannová 1974 - p. 54, S.
^ Jump up to:a b Šebková, Žlnayová 1998, p. 38
^ Šebková, Žlnayová 1998, p. 107
^ Matras 2002 - p. 167-168
^ Hübschmannová, Milena (1974). Základy Romštiny. Praha: Acadèmia Praha: p. 7, par. 1,1.
^ Jump up to:a b c Hoad, TF (ed.) Oxford Concise Dictionary of Etymology (1996) Oxford University Press ISBN 0-19-283098-8
^ Beal, Joan C. (31 de març de 2012). Nord-est urbà anglès. Premsa de la Universitat d'Edimburg. ISBN 9780748664450– a través de Google Llibres.
^ Lee, Ronald (2005). Aprèn romaní: Das-dúma Rromanes,Hatfield: University of Hertfordshire Press. ISBN 1-902806-44-1.

Fonts

Matras, Yaron (2005). "L'estatus de romaní a Europa" (PDF) Universitat de Manchester.
Matras, Yaron (2006). "Romaní" (PDF). En Keith Brown (Ed.). Enciclopèdia de Llengües i Lingüística (Segona ed.). Oxford: Elsevier.

Més lectura

Iliev, Iv. I. Armak. El sistema dels pronoms personals en el dialecte gitano a Kardzhali i els seus voltants, Bulgària (en paper)
Albert Thomas Sinclair (1915). George Fraser Black (ed.). Vocabulari americà-gitano (reimpressió ed.). Biblioteca Pública de Nova York, 1915. Recuperat el 24 d'abril de 2014. Biblioteca Pública de Nova York.
Gaster, Moisès (1911). "Gipsies". A Chisholm, Hugh (ed.). Encyclopædia Britannica. 12 (11a ed.). Cambridge University Press. pp. 37-43, vegeu la pàgina 40 "Origen i llengua dels gitanos...".
Charles Leland. Els gitanos anglesos i la seva llengua. Londres: Kegan Paul Trench, Trübner, 1893. [3]
Walter Simson. Una història dels gitanos: amb exemplars de la llengua gitana. Editat, amb prefaci, introducció i notes, i una disquisició sobre el passat, present i futur de La gitana,per James Simson. Londres: Sampson Low i Marston, 1865. Una història dels gitanos amb espècimens de la llengua gitana de Walter Simson
Peter Bakker, Milena Hübschmannová. Què és la llengua gitana? Hatfield: University of Hertfordshire Press, 2000.
The Zincali: o, Un relat dels gitanos d'Espanya; amb una col·lecció original de les seves cançons i poesia,de George Borrow (1842)
El Zincali, un relat dels gitanos d'Espanya (1907)
El gitanismo : historia, costumbres, y dialecto de los gitanos
Embéo e Majaró Lucas
John Sampson. El dialecte dels gitanos de Gal·les: sent la forma més antiga del romaní britànic conservat en el discurs del clan d'Abram Wood. Oxford: Clarendon Press, 1926. Xxiii, 230 p. El dialecte dels gitanos de Gal·les: Ser la forma més antiga del romaní britànic conservat en el discurs del clan d'Abram Wood

Enllaços externs

Vlax edició gitana de wikipedia,l'enciclopèdia lliure

Prova gitana balcànica de la Viquipèdia a la Incubadora Wikimedia

Prova de la Viquipèdia a la Incubadora Wikimedia

Projecte gitano a la Universitatde Manchester, amb una col·lecció d'articles descarregables sobre la llengua gitana i una col·lecció d'enllaços a mitjans de comunicació gitanos
Esquema de la gramàtica gitana—Victor A. Friedman
Diccionari parcial gitano/anglès—Compilat per Angela Ba'Tal Libal i Will Strain
Base de dades lèxica ROMLEX de diferents dialectes del romaní
Llista de paraules bàsiques de vocabulari romaní Swadesh—de l'apèndix de la llista swadesh de Viccionari

"Llengua gitana a Macedònia en el tercer mil·lenni: progrés i problemes" Victor Friedman.
La llengua gitana a la República de Macedònia: estatus, ús i perspectives sociolingüístiques,Victor Friedman.
Viquipèdia gitana (pàgina principal)